

Acs József szövegrajza

Üzlet

Deák Ferenc

A háború utáni forгатagos sors hozott össze Igorral. Végre elhallgattak az ágyúk és alkalmam nyílt folytatni félbeszakított tanulmányaimat. Az egyetemen régivágású professzorok mániáit kellett túrni, úgyszólván éjjel-nappal az anyaggal kellett birkóznom. Késő őszig egy külvárosi pincelakásban tengődtem, de mivel a városi közlekedést még nem nagyon rendezték, sok időt vesztettem

a ki-begyalogolással. Elhatároztam, hogy valahol az egyetem környékén keresek lakást. Ismerőseim alig voltak a városban és így teljesen magamra szorultam ebben az ügyben. Ha jól emlékszem már leesett az első hó, amikor egy vézna kis házaló asszonyka adott egy címet. Igaz, előbb hosszasan kikérdezett kilétem felől.

Már késő délutánra járt az idő, amikor rátaláltam a házra. Hatalmas, ötemeletes háztömb volt, melynek nyugati szárnyát teljesen tönkretette annak idején a bombázás. A fölönő itt sem működött, gyalog kellett felkapaszkodnom az ötödik emeletre. E'éggé kopott, ócska csigalépcső vezetett fel. A falak telistele firkálva komoly és gyerekes szövegekkel... Itt sem volt vil'anyégo sehol sem. Zseblámpámmal böngésztem itt-ott a szürke-tarka falakat. Mikor gyermek voltam, jómagam is tehetséges művésze voltam az efféle foglalkozásnak, a legjobb gúnynigmusokat én hevenyésztem. Régi dolgok ezek...

Végre az ötödik emelet! Bovi. Paolo Bovi. Magánzó. Bekopogtam. A lépcsőház itt véget ért. Úgy lászik, a padlásra másfelé járnak fel. Kopott gyékény lábtorló hevert az ajtó előtt és úgy tűnt, hogy száraz. Mostanában nem járhatott itt senki.

Végre ajtót nyitottak. Öreg, hetvenen túli hajlotthátú szakállas bácsika kandikált ki a keskeny ajtónyíláson.

— Vanda asszonyság ajánlatára jöttem — szóla tam meg egész csendesén.

— Ah, akkor tisztítsa meg a cipőjét és lépjen beljebb — suttogta kellemes hangon az öreg.

Minden bizonnyal ő volt a házigazda. Az előszoba finoman berendezett középnyagságú helyiség volt. Ezekben a lakásínséges napokban egy családtan házaspárnak nagyon megfelelt volna. Alacsony asztalka, három plüss fotel, egy rekamié (szintén plüss) és egy könyvszekrény... Két ajtó nyíltott innen. Az egyikken egy csupacsont öreg nénike botorkált elő. Hangja rekedtes, mély.

— Ez a fiatalember Vanda ajánlatára jött — suttogta a szakállas bácsi nagyon észrevehető olasz hangsúlyozással. — A lakás miatt.

— Maga ismeri Vandát? — kérdezte hirtelen az asszony. Nem tudtam mit válaszolni. Azt mondjám-e, hogy igen, ismerem? Hátha e'önyben részesítenek ezek az öregek. De nem tudtam hazudni, önkéntelenül is tagadólag ráztam a fejem.

— Jobb is így... — bölintott a szakállas bácsika. — Fiatalember, mielőtt megmutatnám a szobát, el kell mondanom va' amit. Magának nagy szüksége van a lakásra ugyebár? Hisz manapság mindenkinek oly nagy szüksége van rá. Meg is kapja. De lesz egy lakótársa. Nem kellemes, de nem is túl kellemetlen. Tulajdonképpen csak meg kell szokni.

Ő is fiatal, mint maga. Csakhogy nem normális. Nem veszélyes, egy cseppet sem veszélyes. Csendes örült. Magának meglesz minden kényelme, csupán ezt az egy áldozatot kívánjuk magától — suttogta az öreg.

Itt mindenki suttog. Mindenki suttog, mintha félne va' akitől. Az asszony is, az öreg is... Olyan nyomasztóan hatott rám ez a hangulat, ez a környezet, hogy igazán nem tudtam szóhoz jutni, csak bólogattam és köhécseltem, hogy zavarom palástoljam.

— Igen — folytatta az asszony —, semmi oka sincs a félelemre. Olyan mint egy ha'ott. Sokat alszik, nem beszél és ha ébren van, hegedül. Kellemetlennek találja, hogy hegedül? Ó, ne higgye, hogy állandóan hegedül. Néha megiszik egy teát, aztán gyorsan álomba merül. Maga tanul, ugyebár? Hát egész nyugodtan tanulhat tőle. Nem fogja ő magát akadályozni — suttogta a csupacsont asszony.

Nem tudtam mit válaszolni.

— Fiatalember, vacsora előtt vagy vacsora után van? — kérdezte dallamos olasz kiejtéssel Paolo Bovi úr, a házigazda, miközben lesegítette felöltömet. — Foglaljon he'yet.

— Vacsora előtt vagyok, Bovi úr — vá'aszoliam ámulva a kérdésen. Az öregasszony nehézkes léptekkel vissza totyogott azon az ajtón, amelyen az előbb kijött. Kés idő múlva egy karcsú, finomvonalú úveget és három kristálypoharat hozott elő. A poharakat vigyázva az asztalra tette, az úveget pedig kérkedve elem tartotta:

— Louis XVI, eredeti francia konyak. Ilyet biztos nem ivott még... Mi is egész kivéte'es esetekben nyúlunk hozzá.

Furcsán hatott a mód, ahogy kezeltek. Bántott ez az egész titokzatosság. De nem akartam kérdéseimmel to'akodni. Gondoltam, lassan majd csak feltárnak mindent. A konyak valóban elsőrendű volt. Szerettem volna valami érdekeset mondani XVI. Lajossal kapcsolatban. Hosszan gondolkodtam, mígnem Laroche Foucauld-Liancourt márkí jutott eszembe. Elmondtam a két öregnek, hogyan ébresztette fel ez az úr XVI. Lajost azon az éjjen, amikor a munkások bevették Bastille várát.

Megegyeztünk az árban, megígértem, hogy másnap kora reggel elhozom a holmimat, s mindjárt ki is fizettem a lakást. Aztán átvezettek az újonnan bérelt szobába. Az e'őszobából nyíló második ajtó vezetett oda. Tágas, szépen berendezett szoba volt. Közepén hatalmas

mahagóni asztal, az utcára két nagy francia ablak nyílt, melyet most nehéz plüssfüggönyök takartak el. Az egyik sarokban magas, előkelő rokokó stíusú ágy emelkedett. Ott aludt Igor, az örül. Tőle nem messze egy szépen faragott magas támlájú szék, rajta hegedű. A sarokban kottaállvány, körülötte szédbálya kottakönyvek, kottafüzetek. A szoba ellenkező sarkában spanyolfallal, függönyökkel elbújtatott ágy. Ez volt hát az én ágyam. A mennyezetet hatalmas kristálycsillár lógott, de csak egyetlen vészafényű égő erőlködött a kristályok erdeje mögött.

A paraván mögött ágyamon kívül még egy hatalmas faragott íróasztal búj meg. Nehéz volt a levegő, érezni lehetett, hogy régen szellőztették a szobát.

Az ember új környezetben mindig különösen érzi magát, de ezt a halálos fojtogató hangulatot soha, de soha nem éreztem még eddig. Végtelenül bántott, hogy olyan könnyelműen beleugrottam ebbe a dologba, hogy olyan vigyázatlanul belementem ebbe az esztelen bérletbe.

Másnap áthordtam homimat. Nem vagyok ijedős, de nem volt mindegy egy szobában aludni egy örülltel. Igor azonban éjjelenként egész nyugodtan viselkedett. Ha netán ébren volt, amikor hazajöttem, illedelmesen köszönt, aztán folytatta fogalatoskodását. Hegedűjén kívül semmi sem érdekelt. Egy délután, amikor a szokottnál korábban hazakerkeztem, a levegő igen használt volt és szerettem volna Igorral egyetértésben szelöztetni. Neki semmi ellenvetése nem volt, és igen-igen elcsodálkozott, amikor nagy, karikás szemei előtt kitértam a két nagy francia ablakot. Úgy tűnt, mintha még sohasem látta volna őket nyitva. Igor viaszszánga, sovány, hajlathátú, harminc év körüli ember volt, beest nagy szürkéskéék szemekké!, csontos hosszú ujjakkal és őszbevegyült fekete hajjal... Bovi asszonyosság különös figyelmet szentelt neki, de csupán háromszor naponta, étkezéskor, különben feléje sem nézett. Igor minden évés után egy csésze teát ivott, s utána mély álomba merült. Paolo Bovi úr csak délután járt haza. Akkor levetette kitűnően szabott fekete öltönyét és ponyvaregényeket olvasott.

Már két hete laktam náluk, amikor Bovi úr egy este különösen kedélyes hangulatban tért haza, egy vöröshajú harminc év körüli fiatalemberrel. Hórnok alatt sással befont borosüveg lapult. Az öreg olasz bocsánatot kért kedves

nejétől, hogy tudta nélkül kávéházba tévedt, de... nagy dolgot történt! Eőször hallottam Bovi urat ilyen hangosan beszélni.

— Hol van a mi kedves aibérlőnk?! — hallottam kellemes baritonját az előszobából. Aztán benyitott.

Iddogáltunk. Az öreg elmondta, hogy a háború után most már sor került a nyugdíjak rendezésére. Bovi úr ugyanis nem volt magánzó. Kántor volt. Kántor a javából, ahogyan ő mondta. Egész életében valami nagy, valami hatalmas célja volt. De sohasem érte el. Az egyetlen dolog, amit elért, a nyugdíj volt. Bovi úr először beszélt hangosan a saját lakásában. Felesége nagy szömyű ködéssére kijelentette és becsületszavára megfogadta, hogy templomba soha többé nem teszi a lábát. Nem tudtam, milyen magas célokról álmodozhatott az öreg évekig, az orgonabilentnyűk rengetege között tapogatóva, de annyi biztosnak látszott, hogy valamiben végtelenül csalódott.

— Nem baj — mondta hamisan mosolyogva —, de itt van a kezemben még egy üzlet — és feleségére kacsintott. Az viszont dühösen rákiáltott. Fogalmam sem volt, min töri vén fejét az öreg olasz.

Este tízig iddogáltunk. Az öreg néha az Ave Maria-t dúdolgatta. A vörös fiatalember idegesnek tűnt. Keveset és zavartan beszélt. Vizenyős szemét sűrűn lehunyta, mintha erőt és nyugalmat akart volna gyűjteni a további társalgáshoz. Egész este nem mondott semmi érdekeseit, s fanyarul mosolygott az öreg kántor egyre sikamosabb viccein. Hosszú, csontos kezeit hol zsebredugta, hol az asztalra helyezte. Ujjai idegesen remegtek. Pontosan emlékszem arra a kis karambolra, amikor poharát felborította. Arca elfehéredett, szeme tágranyílt, ajkain hol mosoly, hol kétségbeesés rángett. A kis baleset az öreget egy csöppet sem zavarta hangoskodásában. Egyetlen intéssel tudtára adta feleségének, hogy az abrosz teljesen fölösleges. A vörös fiú pedig valami bocsánatkérést rebegett. S abban a pillanatban felvillant előttem egy arc. Ez a fiatalember végtelenül emlékeztetett egy különös hazafira. A háború alatt hallottam róla és láttam is egy alkalommal azt a fiatal vörös sofőrt, aki egy halottaskocsinak átalakított öreg Fordot vezetett, a koporsóban pedig fegyvert és lőszert szállított. A szomorú kíséret elásta a koporsót, hol egyet, hol kettőt, aztán az éj leszálltával a „tetem” jó kezekbe került. Egy szép nap eltűnt

a fiatal sofőr. Talán megneszelte, hogy nyomában vannak és sürgősen visszavonult. Nem tudom miért, de ez a fiatalember végtehetően emlékeztetett arra a halottaskocsisra. Nem hagyták békén a dolog. Pontosan tudni akartam mindent hallgatag vendégünkről. Végre az öreg kissé félbeszakította karatyolását. A vörös fiú arra a kérdésemre, hogy mi a foglalkozása, csak mosolygott. Úgy tett, mintha nem értette volna a kérdésem. Kellemtelenül éreztem magam. Bolonddá tesz, gondoltam. Szívem egyre hevesebben vert. A vörös fiatalember még mindig színtelenül mosolygott, balgán, szeme sarkában icipici könnycseppe. Akkor föltek, és átment a másik szobába, ahol Igor aludt. Az öreg meg sem moccant. Megint szavalt. Félhangon, olaszos akcentussal. A néni a rekamién ült. Habár az öreg félhangon szavalt, hátborzongató, süket csend honolt a házban. A nénikére tévedt a tekintetem. Jóformán nem is ismertem még. Tudtam, hogy létezik, hogy sovány, hogy rekedt, mély hangja van, de semmi más nem tudtam róla. Ott ült most végtelen nyugalommal a rekamién. Kissé bandzsál acélkék szemét félig lehunytá, alsóajkával kissé beszívta a felsőt, hajlott orra valami különös keménységet kölcsönzött arcának. Haja, legnagyobb csodálkozásomra, éjféketén csillogott. Alig erőszakoskodott itt-ott egy-egy ezüst szál a dús fekete fonatokban. Tekintetét mindig hosszan és marón azon nyugtatta, aki beszélt. Most az öreg Bovi duruzsoló csupán, s az asszony hidegen szemlélte a minden bizonnyal értékes könyveket. Megborzadtam. Ilyen biztos, fölényes, hideg hóhértékintete talán még Napóleonnak sem volt. Hajlott orra, parancsoló keskeny ajka, szögletes ráncos arca valami borzasztó nyugodt büszkeséget rejtgetett. Szinte féltem attól, hogy abban a különben idegtépő csendben megszólal. A percek múltak, s ő félelmetesen tovább halgatott, szabadvala acélkék tekintetével. Végre visszatért a vörös fiatalember. Az öregasszony szemében egy kis öröm csillant fel, amikor a vörös kócos fej előbukkant a nehéz ajtó mögül. Nem, nem, nem is öröm volt az, inkább káröröm. Maró káröröm. Szinte vártam, hogy becsmérelni, alázni kezdik az öreggel együtt ezt a félénk, ideges vendéget. De mindvégig rideg figyelmességet tanúsítottak iránta. Amikor pedig szólni készült, mindketten aggódva fordították feléje tekintetüket. Borzasztó volt ez a különös, néma, titok-

zatos kapcsolat, amit lassan felfedeztem közöttük. Egy icipicit boldog voltam, hogy semmit, de semmit nem tudok róuk.

Később a vörös fiatalembert holtrezegen vezettem le a csigalépcsőn. A kijáratnál egy pillanatra megállt és dadogva megkért, hogy másnap délután menjek el az Európa kávéházba, várni fog ott este hétig. Amikor nagynehezen feballagtam, az öreg Bovi virágos kedve csúcspontjáról szavalt valami áhítatos latin verset és időnként nagyokat kacagott.

Lefeküdtünk. Alig aludtam el, amikor íróasztalomon valaki felkattintotta az asztallámpát. Mámoros fejjel nem láttam mindjárt, ki az. Előbb azt hittem Igor, de amikor láttam, hogy az illető előre-hátra leng, felismertem Bovi kántor urat. Leült az ágyamra. Nagyokat szuszogott, aztán halkán beszélni kezdett:

— Jézus nem tűrte volna az embervásárt, ugye?

— Nem értem, Bovi úr, ha nem sérteném meg: fekdüdjön vissza ágyába. Kedves felesége rossznéven veszi majd szökését.

— Nem, nem. Kedves fiatalúr, nem ért maga semmit! Nem érti maga, mire várok én már hónapok óta, mit remélek... Nem érti maga, hogy az ilyen érezt koponyákban milyen tökéletes szerkezet működik. Hiába, az embernek legalább ötven évre van szüksége, hogy tökéletesen számíthasson. Itt hiba nem eshet. Tudom, kedves barátom, hogy magának is vannak számításai, de elfelejti, hogy az ember is épp olyan üzleti cikk, mint bármi más. Vagy ha nem feleli is el, maga túl jó ahhoz, hogy elképzelhesse, hogy ilyen — maguk, fiatal emberek szerint — mocskos dolog üsse fel magát hétköznapjaiban. Ahhoz külön intelligencia szükséges... Ahhoz, hogy valaki ne az árut, ne a pénzt, hanem az üzlet tökéletességét nézze, ahhoz legalább ötven-hatvan év szükséges, ötven-hatvan tökéletes családi békében lefolyt esztendő. Mit mondtam az előbb, tisztelt fiatal úr? Azt-e, hogy az üzletnek tökéletesnek kell lennie? Igen. Az a különös élvezet. Csemege. A nyerevény, az anyagi nyerevény, csupán egy szükséges formáság. Az üzlet fineszeit kell élvezni... Ó, kedves barátom...

Az öreg o'asz átszellemülten suttogott. Fogalmam sem volt róla, mivel van ez a prédikáció összefüggésben. Miért és mi hevíti így fel egy levitézlett öreg úr

fantáziáját annyira, hogy halántékán szemlátomást kidagadnak, megvastag-
szanak a kacsaringós erek és petyhüdt
arcára gyenge pír fut. Már szinte reme-
gett az izgalomtól. Aztán küönös büsz-
keséggel összéb vonta magát vörös
brókát házikabátját, kiegyenesedett, s
picinyke gúnyos kacajjal eltávozott. Meg
voltam győződve arról, hogy az öreg
olasz nem ép rugalmas agytekervényei-
ben a kicsiny rövidzárlatot a nehéz
Chianti bor idézte elő.

Másnap déután a szokottnál előbb el-
hagytam az egyetemét. Az egyik ismer-
ősöm valami munkát ígért. Szükségem
volt a pénzre, mert a szakkönyvek nagy
részét külföldről hozattuk. Miután az
egyezkedés megtörtént s bemutaták az
egyik magas hivatalnok kisfiát, akinek
majd különórákat adok három-négy tan-
tárgyból, hazafelé vettem az utat. Akkor
ötlött eszembe az előző este... A vörös
fiatalember...

Alig találtam rá az *Európa* kávé-
házra. Egy igen-igen keskeny utcában
bújt meg. Azok közé a szerény kávé-
házak közé tartozott, melyekben egyet-
len szál zongorista szórakoztatta vagy
idegesítette a betévedt vendéget. A vö-
rös fiatalember valóban várt már rám.
Ottan háborús feketekávé szűrőszög-
gett. Kávépótlóbó: és vízvezetéki vízből
kombináltat. Én egy pohár eperpálinkát
rendeltem, mivel még vacsora előtt tér-
tem be erre a beszélgetésre.

A fiatalember szemelláthatólag za-
varban volt. Vörös haját babrálta, köhé-
selt és általános dolgokról szólt pár
szót. Aztán egyszerre megragadta jobb-
karom és izgatottan, de egész halkán
másra tért.

— Kérem, kedves barátom, nem tu-
dom hogyan sikerül majd elmondanom
az egész dolgot, abban sem vagyok biz-
tos, hogy jó helyen kopogok a bajommal,
de fogadjja olyan jószándékkal az égé-
szet, amilyennel majd feltárom. Maga
egy hibbant emberrel lakik egy szobá-
ban, ugyebár? Egy harminc körüli
fiatalemberrel, akinek idegei fe'mond-
ták a szolgálatot. Mikor?! Egy héten át
minden este légitámadást élt át a leg-
veszélyesebb helyen. Kicsoda ő? Egy
fiatal zenetanár, akit az őm és még
két barátomra bízott, amikor elvezet-
ték. De mit tehattunk egy ilyen ideg-
ronccsal? Hova vihettük ezt a szeren-
csétlent. Ember volt és lélegzett! Egy
olyan valakinek a fia, akit mindhárman
nagyra becsültünk és szerettünk! Csend-
re, nyugalomra volt szüksége ennek az
idegroncsnak. Mondja, kedves barátom,

hol találhattunk volna mi akkor ezen a
földkeregségen egy csendes és nyugal-
mas szobácskát? És találtunk. Kieszel-
tünk egy lehetetlen, valószínűtlen mesét
valami hegedűművészről és Ameriká-
ban élő milliomos szüleiéről, kik majd
óriási összeget adnak annak az ember-
nek, aki fiukat biztonságban, nyugodt
helyen tartja a háborús zűrzavaros idő-
ben. Leveleket hamisítottunk és keres-
tük az áldozatot. Az öreg Bovi lépre
ment.

A háború befejeződött, de mi saját
magunk is oly labilisam álltunk lelki-
erőnkkel, hogy képtelenek vagyunk ezt
a borzasztó játékot megszakítani. Így
hát kíméletlenül tovább nyúluk. Az
öregek pedig mind mélyebben lovalják
magukat az egyre fantasztikusabbá váló
mesébe. Nem tudom, hová jutunk. Hol
van a vége, hol van a vége?! Az öreg
Bovi szinte belekergült már a lehetetlen
kombinációkba. Magát, kedves barátom,
szükségből vették fel, mert pénzre van
szükségük, érti? De ez nem mehet to-
vább! Igor apja ki tudja, melyik tömeg-
sírban hever, hisz a háború már fél éve
véget ért és ő még mindig nem jelen-
kezik. Segítsen rajtunk, fiatalember! —
Remegő kézzel emelte ajkához az ócska
cserépcészét, aztán lehajította a fejét.

Az öregkopott zongoránál egy féllábú
húszéves legényke ü t. Sötét szemüveget
viselt. Szinte ugyanabban a pillanatban,
amikor vörös asztaltársam befejezte kü-
lönös meséjét, a zongora felzúgott.
Beethoven, jegyeztem meg magamnak
hallan. A vörös még mindig elhajtott
fővel ült. Azt hiszem, nem törte a fejét
va ami nagy dolgon, csupán félve várta
a választomat. Félve, szinte remegve.
De mersze nem volt, hogy a szemembe
nézzen. Ott ült megtörve, félig-meddig
elvezve. Cigarettaikat vett elő szivar-
zsebéből. Házigyártmányúak voltak. Va-
laki tétlenségében készítette őket, talán
cigarettaacsutkákból. Valaki végtelen-
ségbe nyúló unalmas óráit töltötte
ezzel. A legény kettőtört egy ciga-
reitát s az egyik felére rágyújtott.
Mégfigyeltem, ujjai egyáltalán nem vol-
tak sárgák, mint a szenvedélyes dohány-
zóknak szokott. Sőt a szokottnál féhé-
rebb keze volt, a karbidfényben csak úgy
villogott. A Beethoven-koncert befe-
ződött. Pontosan hat óra volt. Az abla-
kon túl sötét utca lapult, a szél vadul
kavarta rajta a havat és két-három eb-
döcögött végig rajja. Sötét, néptelen
utca. Egy ócska, öreg rádió híreket re-
csegett. (Csupán a bárpu:tnál maradt
annakidején sértetlen a vezeték.) A fia-

Acs

József

szövegrajza

tal zongorista kopogott, totyogott el előtünk nyikorgó falában. Fekete szemüvege mögött csak a szemüregek tátongtak. Asztaltól asztalig topogott, a bárpulthoz igyekezett. Vörös asztaltársam szemében rémület villant fel. Minden bizonnal észrevette, hogy érdeklődéssel kísérem a vak zongoristát, és attól félt, hogy figyelmem teljesen elterelődik az ő problémájáról. Valóban, az örült hegedűművész vagy zenetanár tragédiája megmagyarázhatatlan okoknál fogva kevésbé vonta magára érdeklődésem, mint ezé a vak félábú kamaszé. Ezé a forradásos arcú, behorpadt, mély szemüregű kis virtuózé, akinek borzasztó csontos, kapaszkodó kezei úgy remegtek a fehér karbidfényben, mint valami halálból visszavergődő csontváz fagyszíttá, esőmosta csontkeze. És ami a legérdekesebb, nem éreztem lelkiismeretfurdalást és eszembe sem jutott bocsánatot kérni rémült asztaltársamtól. Egyelőre jobbnak tartottam nem kinyilvánítani gondolataimat. Ellhamarkodott lépés lett volna.

Megrendeltem még egy eperpálinkát. A kávéház hideg volt, mint a jégverem, én pedig felettőmet szokásból itt is levetettem. Az eperpálinka melegített és éhes gyomromat kicsit kábította. A vörös mintha megnémult volna. Fehér keze

villogtak. Fejét lehajtotta és az ócska cserépcsészét nézegette. Akkor egy hangos társaság vonult be a hatalmas ajtón. Már meglehetősen virágos kedvben voltak. Erdek ödéssel szemléltem őket és találgattam, vajon kik lehetnek. Ahogy a hangzavarból kifejtettem, valamilyen árusok. Öten voltak. Négy férfi és egy nő. A nő valószínűleg az utcán csatlakozott a már félig részeg emberekhez. Alig ültek le, máris pohártörésbe és eszeveszett ordibálásba kezdtek. A nő sivalkodott. És akkor a félábú zongorista visszabotorkált kopott zongorájához. Aztán egy Dunajevszkij-keringőt játszott. Asztaltársam, a vörös fiatalember magábaroskadva, lehajtott fővel ült és igyekezett nem észrevenni az új vendégeket. Néhányszor felemelte a fejét és úgy látszott, mintha szólni akarna, de tovább hallgatott. Várta a válaszom. Én pedig most megint a vörös sófőrré gondoltam, aki annak idején oly hirtelen visszavonult, elhagyva öreg halottaskocsiját. És amíg ő ott velem szemben lehajtott fővel várta válaszom, addig a zongorán már nem Dunajevszkij, hanem valami sikamlós nótához kíséretet játszott a vak, félábú, sovány virtuóz. Arcán erőltetett mosoly verekedett a vörösés:ila komor forradásokkal. Asztaltársam pedig újabb cigarettákat vont elő

szivarzsebéből. Szintén olyan házigyártmányúakat, melyeket valaki hosszú, télen óráiban készített különös gond-
dal, alighanem cigarettacsutkákból. És akkor este hét óra négy perckor ezeket mondtam neki:

— Azt hiszem, maga végtelenül gyáva ember! Nem segíthetek magán! — Azzal fizettem és elkészöntem. Még láttam, amint szeme sarkában meghízik a könny-csepp, de azt már nem láttam, hogy le-
gördül.

A szél vadabbul kavarta most kint a porrá fagyott havat és az utca még sötétebbnek tűnt. Nem fáztam, melegít-
tett az eperpálinka. És most kint az utcán valami különös dolog történt ve-
lem. Előbbi nyugodtságom egyszerre fel-
borult. Kétkedni kezdtem minden lé-
pésemben. Úgy éreztem magam, mintha
alknamezón kellene áthaladnom. Bizony-
talanság kerített hatalmába és ez a
bizonytalanság valami borzasztó, meg-
magyarázhatatlan félelemből eredt. Igye-
keztem föltární okát, eredetét, de nem
sikerült. Úgy gomolygott bennem ez a
bizonytalanság, mint valami maró köd,
éreztem, hogy szemeim is elhomályosod-
nak. Ez a bizonytalan állapot három
napig tartott. Sem láttam, sem hallot-
tam. Mindent ösztönszerűen cseleked-
tem. Az egyetemen készített jegyzetei-
met egy hónappal később nem tudtam
megfejtetni. Három nap után ez az ön-
kívület valami határozott érzéssé válo-
zott, a tehetetlenség érzésévé. Állandóan
fájt bennem valami, mert képtelen volt-
tam valamit megtenni. És fájt, és sajgott
kimondhatatlanul... Néha szinte sirás-
sal küzdöttem. De sehogyan sem tudtam,
mit is tegyek. S amikor Igor nagy, bá-
natos, beesett szürkés-kék szemére té-
vedt a tekintetem, a tehetetlenség sajgó
fájasát annál vadabbul éreztem. Ezer-
szer feltettem magamban a kérdést: Mit
csináljak? Mit is akarok? Akarok-e
egyáltalán valamit? Vagy hogyan aka-
rom, ha akarom? És mi tart vissza, ha
nem akarom! Vajon Igor szerencsétlen-
sége nem hatott-e meg eléggé, hogy el-
határozzam magam valamire? Vagy
valami sokkal nagyobb dolog tart visz-
sza? De mi, de mi, de mi?! Vajon az
a féllábú zongorista nem engedi, vagy az
eltűnt sofőr és a vörös fiatal ember kö-
zötti hasonlatosság? Ez a tehetetlenség
annyira fájt már, hogy egyre dühösebb
lettem. Akkortájt történtek életem leg-
szégyenletesebb esetei. Soha sem tudom
azokat a tetteket megmagyarázni, de ér-
zem, nagyon érzem, hogy a tehetetlen

ember lelkiületének korcs szüleményei
voltak és hogy mindegyik eset szoros
összefüggésben volt azzal a lelkiismeret-
furdalás nélküli estével abban a füstös
kávéházban, amikor hosszú megfontolás
után gyávának neveztem a vörös fiatal-
embert és különös élvezettel hallgattam
a vak zongorista kifogástalan Beethoven-
koncertjét. Igen. Sohasem tudtam meg-
magyarázni és megbocsátani magamnak
azokat az eszteleniségeket, amelyek csak
elősegítették Igor tragédiáját. Ha köz-
vetlenül nem is, közvetve Igor sokat
szenvedett azok miatt az eszteleniségek
miatt. Sőt mi több, kibírhatatlan, pök-
hendű, alattomos, gerinctelen lettem.
Már emítettem, hogy egy magas hiva-
tálnok kisfiának tartottam különórákat.
A gyerek tanulmányi eredménye észlel-
hetően javult. Egy koratavaszi napon a
gyönyörű, rendezett kertben tartottuk a
franciaórát. A kert akkor ébredezett. A
fák virágoztak, a pázsit kertészkére
várt. A kert végében hatalmas, szép
tyúkketrec húzódott meg. Az öreg hiva-
tálnoknak fajtyúk-tenyésztés volt a szen-
vedélye. Hat gyönyörű vörösizlandi tyúk
és egy hatalmas vörösizlandi kakas élte
boldog életét a gondozott ketrecben.
Aznap déelőtt találkoztam a vörös
fiatalemberrel. Csak állt és nézett rám
könyörgő tekintettel és szeme sarkában
egyre húzott a könnycsepp. De nem kér-
dezett, nem szólt egy árva szót sem. És
délután, amikor kis tanítványom nagy-
nehezen megértette az *avoir és être*
segédigék használatát, szememben égett
a vörös szín, a vörös haj, a vörös haj, a
vörös sofőr, Igor vörös ágyterítője, a
vörös szín ott táncolt szemem előtt, de
nem tudtam, miért, és akkor rátévedt
tekintetem a vörösizlandi fajtyúkokra.
A'ig vártam, hogy befejeződjön az óra.
Alig vártam, hogy elmeneküljek ebből
a vörös udvarból. Menekülni? — dőb-
bentem meg. Miért menekülni! Igen,
miért mindig csak menekülni, mene-
külni! A kislegény már régebben meg-
ígérte, hogy bemutatja célővő tudomá-
nyát. Most alkalmat adtam neki. Távo-
zásom után sorban agyonlövöldözte
elsőrendű légpuskájával a gyönyörű
vörösizlandi tyúkokat. Két nap múlva
apja, a nagyhivatálnok jajveszékeve
mesélte, hogy a gyerek pontosan a tyú-
kok fejét lőtte szét. Nem tudom, boldog
voltam-e azután, amikor megint a kert-
ben tartottam az órát és nem zavart a
baromfiketrec vörös népsége, sőt élvez-
tem az üvegházból átültetett vérvörös
korai rózsák nyugalalmát.

Odahaza az élet folyt, mint különben. Igor hegedült néha, de soha, soha egy szót sem szólt senkihez. Boviné minden nap megkérdezte, tanulok-e délután. Ha azt válaszoltam, hogy igen, akkor Igor aludt. Én pedig hetente hatszor biztosan azt mondtam, hogy igen, tanulni fogok. Ma fáj ez nagyon, hisz hetente talán kétszer néztem bele könyveimbe. Képtelen voltam tanulni. Idegszállaim remegtek és képtelen voltam két percnél többet könyveim mellett tölteni. És fájt, hogy Igor alszik, és idegesítet, hogy alszik, dühített, hogy szuszog. Az öreg Bovi úr pedig naphosszat számításait tökéletesítette. Hosszan beszélt a nagy üzetről feleségének, aki több, mint valószínű, nem is hallgatta. Az asszony alsóajkával beszívta a felsőt és titokzatosan hallgatózott. Ő nem beszélt terveiről, de annyi bizonyos, hogy sokkal nagyobb és sokkal több volt belőlük csontos, aszott koponyájában, mint az öreg Paolo Boviéban.

A ház csendje kibírhatatlan volt számomra. Hiányzott valami állandó icipici zaj, azaz az ember tudatában él és amely a legegyszerűbb és egyetlen meggyőző jele annak, hogy a szobákban emberek élnek. De ez az icipici zaj nem létezett. Hiányzott. Itt, amikor szólt valaki, a hang annyira síri volt, hogy szinte megijedt saját magától és igyekezett rövid lenni és egyre halkabb. Egy nap elhatároztam, hogy megszólaltatom azt az icipici hangot. Én fogom megszólaltatni. Azon a délutánon „nem tanultam”. Igor, ahogy számítottam is, nem aludt. Fővette hegedűjét és játszott. Hosszan zengett a hang, de ez nem az a hang volt, amit én akartam megszólaltatni. Ez borzasztó, gyilkoló, vádoló hang volt. Ez gépfegyvertűz volt, a leg-groteszkebb zene, amit el tudok képze-
ni. Volt ebben abból a szerencsétlen, félbeszakított Dunajevszkij-keringőből is, abból a sikamlós nótakíséretből is, a faláb kopogásából is. Igor mesterséges, borzasztó álmainak sötét rémei szólaltak meg ebben a végtelenségbe nyúló hangban. Ez már annyira fájt, hogy szinte csorogtak a könnyeim. Túl kell kiabálni, túl kell kiabálni ezt a hangot!!! Másnap a régiségpiacon egy öreg gramofonon akadt meg a szemem. Megvettem. Olyan régifajta, nagytölcséres, rügös gramofon volt. Vettem hozzá két lemezt. Egy gyermekdal és egy rég elfelejtett, háború előtti kuplét. Amikor Igor hegedült, én a kuplét tettem fel. Zengett a ház. Recsegett-ropogott az öreg gramofon. Igor csak játszott az övét tovább. Ádáz harc

volt ez. Izgatottan tekertem a gramofon felhúzóját, de az a hang, az az icipici hang nem jelentkezett ebből a zűrzavarból. Boviné megsokallta a dolgot és Igor többé nem hegedült. Aludt. Mélyen, mindig, mindig. És a sükettség megint ráereszkedett a szobákra.

Nem látogatott bennünket senki. Soha senki. Azaz, egy fehérarcú, suttagó néni jött hetente és egy kis csomagocskát adott át gyorsan a ház asszonyának, az pedig előre kiszámolt pénzt nyomott a kezébe érte. Szinte szó nélkül történt ez a kis jelenet minden pénteken.

Az öreg Bovi mind hangosabb lett, mind erélyesebb hangon fejtegette üzleti elveit. Mind zavarosabban, érthetlenebbül. Egy nap az asztal tetején állva szavalt a mély meggyőződését, hogy Jézus nem fog beavatkozni az üzletbe, ha az tökéletesen igazolt és üzleti szempontból támadhatatlan. Tehát konstruálni, építeni kell a jó üzleti fogást. Hosszasan, alaposan, érett fejfel.

Vizsgálaim egyre közeledtek, a tanulás azonban nem ment. Még mindig nem ment sehogyan sem. Már-már orvoshoz folyamodtam, amikor Igor meghalt. Egyszerűen nem ébredt fel többé. Az altatóra nem volt szükség. Nem, nem tudom leírni azt a borzasztó rémületet, amit az öreg Boviné arcán láttam. Azt hittem, abban a pillanatban meghal. Elsápadt, szemei kitértek, nyakán kidagadtak az erek és nyöszörgött hosszasan, órákig...

*

Igor eltemettük. Gyönyörű májusi délután volt. Orgona illatozott végéig a temető soron. Bogaraktól, madaraktól zengett a levegő. Bovi úr nem akarta megérteni, nem akarta felfogni, mi történt. Kacagott, mesélt összevissza. Kénytelenek voltunk visszavezetni a temetésről. Alig voltunk ötven-hatan a halottaskocsi mögött: Boviné, a fehérarcú asszonyka, Vanda, aki annakidején Boviék címét adta, a vörös fiatal ember két barátjával és én. Eltemettük a szerencsétlen zenetanárt. Hazafelé menet a vörös fiatal emberhez és két társához csatlakoztam. Vörös ismerősöm mintha hosszú évek lidérces súlya alól szabadult volna fel egyszerre. Betértünk egy kerthez yiségbe. A vörös vendéget meg. Igorról egy szó sem esett. Egész másról beszélgetünk. Éjjel után holtrezegen botorkáltam haza. Vége volt annak a napnak is. A hosszú nyomasztó napok

véget értek, de én nem nyugodtam meg. A vörös fiatallembert sűrűn láttam Igor halála után. Sovány, csontos arca megkerekedett, sőt a'ig tudta elrejtteni egyre növekedő pocakját. Szép ruhában járt, mindig vasaltan, kimérten.

Az öreg Bovi mind kibírhatatlanabb lett. Reggeltől estig kiabált. Már a szomszédokat is zaklatta zagyvaságaival. Egy nap a lépcsőházban ordítozott teli tüdővel, hogy a lakók mind kisereglettek

és nevettek vagy sajnálkoztak az öreg agyalágyulton. S egy szép napon megint bekopogott a fehérarcú, sepegő néni, kicsi csomagot adott át Bovinének — kinek az arca már rég nem volt olyan erélyes, kemény, pökhendi — átvette az előre kiszámolt pénzt és gyorsan eltűnt. Azon a napon Bovi úr megjuhászodott. Jobbnak látta hosszúkat aludni, mintsem naphosszat tökéletesre tervezett üzleti fogásával bajlódni.

